VIRSTANPYLVÄITÄ ALBERT DE LA CHAPELLEN ELÄMÄSTÄ

AIKAJANA ON KERTOMUS ALBERT DE LA CHAPELLEN ELÄMÄSTÄ. SE SISÄLTÄÄ TAPAHTUMIA, TARINOITA JA HENKILÖITÄ, JOILLA ON OLLUT MERKITTÄVÄ ROOLI CHAPPEN SYNNYSSÄ.

René de la Chapelle (1900–1974) ja Stina, o.s. Serlachius (1902–1984).

1933 Albert de la Chapelle syntyy Eiran sairaalassa Helsingissä vapaaherra Ren Stina (o.s. Serlachius) de la Chapellen kolmantena poikana. Hän varttuu Lindön kotitilalla Tenholassa Länsi-Uudellamaalla.

Kolme veljeä Claës Henrik, Gustaf ja Albert (1935).

1930-LUKU

Albert de la Chapelle

> Lindö on ollut suvussamme vuodesta 1816, mutta omistajat eivät silloin asuneet tilalla. Omistajilla oli jokin muu ammatti. Isäni oli ensimmäinen ammatikseen maanviljelyä harjoittava v. 1934. Päätalo oli juuri kunnostettu, joten se oli lähes uutuudenkiiltävä. Asuin koko lapsuuteni siinä. Minulla oli erittäin hieno lapsuus!

é ja

Albert Lindössä (1934).

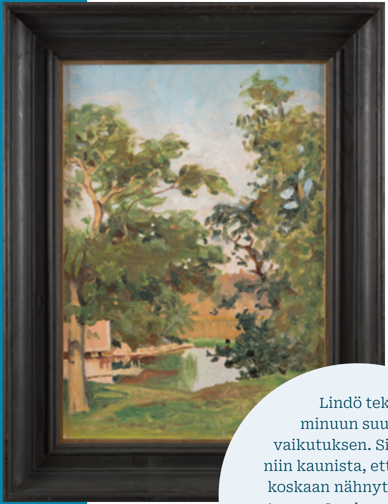

Gunnar Berndtsson (1854–1895)
Harjoitelma Lindösta
öljy kankaalle
63 x 48 cm
Albert de la Chapellen taidekokoelma
Länsi-Uudenmaan museo

> Lindö teki minuun suuren vaikutuksen. Siellä oli niin kaunista, etten ollut koskaan nähnyt mitään vastaavaa. Luulen, että hän oli monin tavoin äitinsä poika. Äiti oli erittäin tehokas ja Albert jumaloi häntä.

Lars Göran Johnsson

1939 Albe
aloit
koulunkäyntinsä
kansakoulussa.

Stina ja Albert Lindön puutarhassa (1935).

Lind

Meriterassi (1935). Tilan omista
ja hoitaa tänä päivänä Albertin
veljenpoika Jan de la Chapelle
poikansa Albertin kanssa.

rt
taa
Lindön

lö corps de logi (1924).

a

Albert suuren lehmuksen edessä (1938).

> Albert oli jo varhain hyvin tarkka ja järjestelmällinen. Hän rakasti salapoliisimaisia kysymyksenasetteluja ja lähestymistapoja. Hänen koko elämänsä perustui vastauksien etsimiseen niin arkipäiväisiin asioihin kuin tieteeseen, tutkimukseen ja taiteeseen liittyviin kysymyksiin. Kaiken tarkoituksena oli etsiä häntä itseään tyydyttäviä vastauksia.
>
> ” Anne Oker-Blom

1940-L

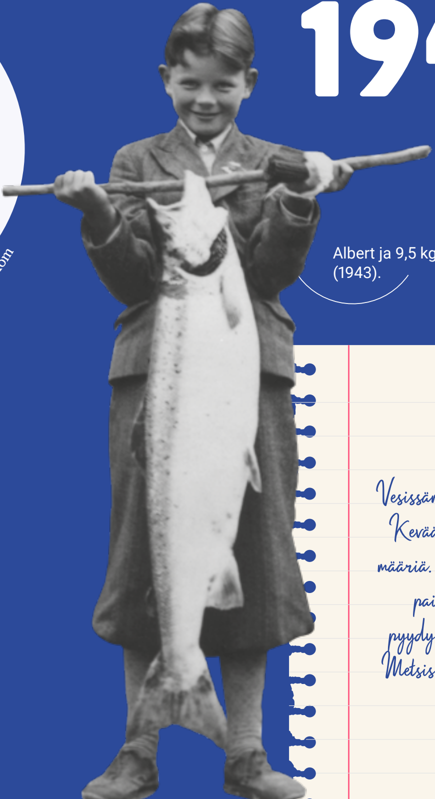

Albert ja 9,5 kg:n lohi (1943).

Kotini Lindö

Vesissämme on paljon kalaa, jota me pyydämme. Keväällä saamme lahnaa ja silakkaa suuria määriä. Kesällä saamme isorysällä lohia, jotka painavat jopa 22 kg. Pitkälläsiimalla pyydystämme kuhaa, haukea ja muuta kalaa. Metsissä on hirviä, jäniksiä ja kettuja. Isä ja veljet metsästävät usein.

Ote Albertin kouluaineesta.

UKU

1941 René de la Chapelle saa kutsun rintamalle. Sukulaiset ja ystävät Helsingistä evakuoidaan Lindöhön. Albert ja isoäiti Ilma evakuoidaan Tervakoskelle. Koulua käydään kotiopettajattaren johdolla.

1943 Albert muuttaa Helsinkiin ja aloittaa koulun ”Lärkanissa”, Nya svenska läroverketissä.

LUKUVUODEN aikana Albert asuu veljiensä kanssa isoäidin luona Bulevardi 10:ssä. Lomansa he viettävät Lindössä.

METSÄSTYS ja kalastus kuuluvat lapsuuden jokapäiväisiin puuhiin. Niitä Albert harrastaa koko ikänsä.

Albertin ensimmäiset jänikset Lindössä (1944).

1950 Albert kirjoittaa ylioppilaaksi Lärkanista ja saa laudaturin kaikista aineista.

ALBERT aloittaa lääketieteen opinnot Helsingin yliopistossa.

1950-LUKU

> Isoisäni,
> joka kuoli kaksi
> kuukautta ennen
> syntymääni, oli nimeltään
> Albert. Hän oli lastenlääkäri.
> Koska hän kuoli juuri ennen
> syntymääni, asiasta
> puhuttiin kotonani paljon,
> ja aikuiset pitivät
> itsestäänselvyytenä,
> että minusta tulee
> lääkäri.
>
> ❞ Albert de la Chapelle

1957 Albert valmistuu lääketieteen lisensiaatiksi Helsingin yliopistosta. Hän aloittaa kliinisen työnsä Helsingin yliopiston IV sisätautien klinikalla, jossa hän työskentelee sisätautilääkärinä tutkijan uransa rinnalla vuoteen 1966 saakka.

ALBERT on mukana perustamassa lääketieteellistä tutkimuslaitosta Minervaa, jossa hän aloittaa nuorempana tutkijana. Hän tutkii ihmisen genetiikkaa, joka oli tuolloin vielä uusi ja tutkimaton ala. Hänestä tulee tutkimuslaitoksen ensimmäinen väitöskirjatutkija.

ALBERT toimii Samfundet Folkhälsanissa teini-ikäisten poliklinikkalääkärinä vuosina 1959–1962.

1960-L

1962 Albert väittelee tohtoriksi Helsingin yliopistossa. Samana vuonna hänet nimitetään Folkhälsanin vastaperustetun perinnöllisyystieteen laitoksen johtajaksi. Hän johtaa laitosta vuoteen 2003 asti.

1965 Albert valmistuu sisätautien erikoislääkäriksi.

1961 Albert ja kirjeenvaihtaja Annikki Åström vihitään Olaus-Petrin kirkossa Helsingissä.

Folkhälsanin perinnöllisyystieteen laitoksen tutkimusryhmä. Etualalla Albert ja takana kollegat Johan Edgren ja Johan Wennström (1963).

KU

Albert osallistuu Wiesbadenissa Saksassa järjestettäviin lentoon ammunnan MM-kilpailuihin (1966).

” Lars Göran Johnsson

> Hänen ensimmäinen avioliittonsa ei johtanut perilliseen, ja sehän oli valtava vastoin-käyminen.

1966 Albert voittaa lentoon ammunnan EM-joukkue-pronssia, lentoon ammunta on yksi hänen suurista harrastuksistaan.

ALBERT ja Annikki viettävät paljon aikaa kesäpaikassaan Kalbyssa, joka rajoittuu Lindön kartanoon. Puutarhanhoito, metsästys, kalastus ja tennis täyttävät vapaa-ajan.

Ankeriaita á 1,5 kg, 79 kg ja 2,5 kg.” Albertin muistiinpano.

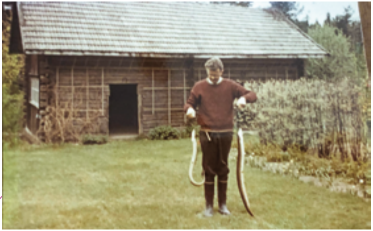

1970 Albert alkaa kerätä barokkihopeaa. Siitä tulee hänen taideharrastuksensa ja kokoelmansa ydin. Kokoelman ensimmäistä esinettä hän on ihaillut jo lapsena.

” Albert de la Chapelle

> Perinnönjaossa isäni kuoleman jälkeen sain pienen upean barokkihopeisen öylättilautasen. Se oli todellinen onnenpotku, sillä olin jo jonkin aikaa ollut valtavan ihastunut siihen. Voin uppoutua miettimään aikaa, jolloin papit ehtoollisen aikana tarjosivat ehtoollisleivän tältä lautaselta. No, lautasen onnellisena omistajana aloin käydä huutokaupoissa kotimaassa ja ulkomailla ja tulos näkyy edessämme suurena hopeaesineiden kokoelmana, joka kuuluu taidesäätiölleni ja sijaitsee Tammisaaressa.

1970-LUKU

1974 Albertista tulee Suomen ensimmäinen lääketieteellis genetiikan professori Helsingin yliopisto Hän tutkii molekyylibiologiaa ja lääketieteellistä genetiikkaa keskittyen suomalaiseen tautiperintöön.

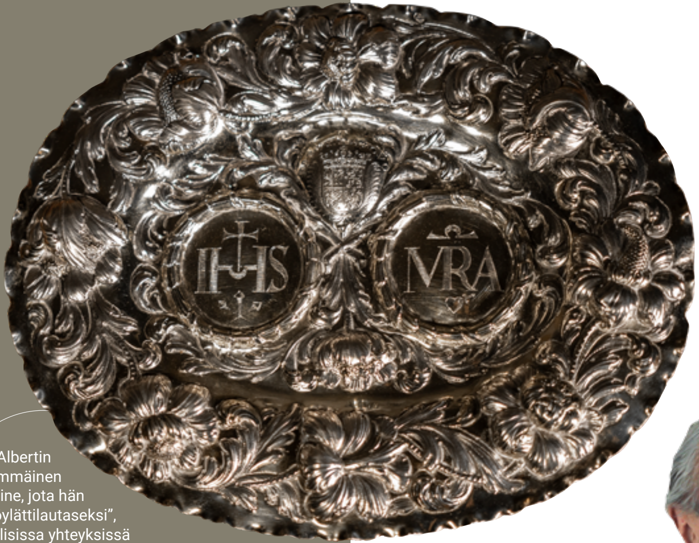

Albertin ensimmäinen hopeaesine, jota hän kutsui “öylättilautaseksi”, oli kirkollisissa yhteyksissä käytettävä lautanen vedelle ja viinille.

> Kanssakäyntimme keskittyi hyvän ruoan ja juoman ympärille, ja etenkin rapujen syömiseen. Ravintola Klaus Kurjessa oli mainos, että rapuja saa syödä rajattomasti hyvin edullisesti. Tämä huvitti Albertia kovasti, ja minä vitsailin ja sanoin, että tämähän sopii hyvin säästäväiseen luonteeseesi. Söimme kumpikin 30 rapua ja seuraavana päivänä mainos oli poistettu, mikä huvitti Albertia aivan suunnattomasti.

” Lars Göran

en
ssa.

Johnsson

1980-LU

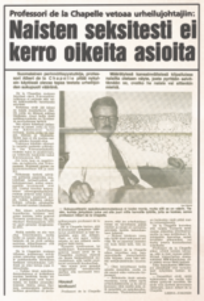
Professori de la Chapelle vetoaa urheilujohtajiin:

Naisten seksitesti ei kerro oikeita asioita

Ilta Sanomat 14.8.1982.

1982 Albert osallistuu urheilijoiden sukupuolen määrittelyä koskevaan kysymykseen.

> Albertin rakkaus luontoa kohtaan näkyi hänen saaristolaiselämässään. Hän ja Clara lomailivat saarellaan aina muutaman viikon ja elivät kuin Robinson Crusoe.
>
> ❞ Lars Göran Johnsson

1983 Annikki de la Chapelle kuolee.

1984 Professori Clara D. Bloomfieldistä tulee Albert de la Chapellen toinen puoliso. Clara johtaa onkologian tutkimusosastoa State University of New Yorkissa, jossa tutkitaan tiettyjen verisyöpätyyppien geneettisiä muutoksia.

PARISKUNTA viettää aikaa sekä Yhdysvalloissa että Suomessa. Albert haluaa pitää yhteyttä sukuun, ystäviin ja kotiseutuun.

JKU

Albert ja Clara osallistumassa Pelotonia-järjestön syöpätutkimusta edistävään vuotuiseen hyväntekeväisyystapahtumaan (2013).

Onnistunut hirvenmetsästys, Albert ja veljenpoika Carl de la Chapelle.

1985 Vuosina 1985–1995 Albert toimii akatemiaprofessorina. Hänet nimetään yhdessä tutkimusryhmänsä kanssa Suomen Akatemian tutkimuksen huippuyksikköön.

> Heidän suhteensa oli mielestäni hyvin erityinen. He olivat hyvin, hyvin läheisiä, ja uskon, että vaikka he molemmat menestyivätkin omilla tahoillaan, ilman toistensa tukea he eivät olisi saaneet aikaan kaikkia saavutuksiaan.

”Henrik de la Chapelle

1990-LUKU

1990 Albertille myönnetään Matti Äyräpään palkinto. Se on yksi monista merkittävistä palkinnoista, joita hän saa elämänsä aikana, mm. Ruotsin kuninkaallisen tiedeakatemian jäsenyys, Uppsalan ja Oulun yliopistojen kunniatohtori sekä American Society of Human Genetics -yhdistyksen William Allan Award -palkinto.

1991 Kalbyssa vietetään 200-vuotisjuhlaa. Albert ja Clara järjestävät juhlan, jossa pukeutuminen, tarjoilu ja ohjelma ovat 1700-luvun hengen mukaista. Prästkullan nuorisoseura esittää näytelmän elämästä Lindössä. Albert kirjoittaa ja julkaisee lyhyen historiikin Kalbystä.

> Ei voi ymmärtää, kuinka hänen aikansa on riittänyt kaikkeen, kuten kirjeenvaihtoon puhelinyhtiöiden kanssa, jotka eivät ole käyttäneet ruotsin kieltä oikein. Ehkä joku voisi kutsua häntä pedantiksi, ainakin sellaiseksi henkilöksi, joka on hyvin järjestelmällinen kaikessa eikä jätä mitään puolitiehen.
>
> ” Henrik de la Chapelle

1993 Huono ruotsinkielinen palvelu saa Albertin karvat pystyyn. Vuosien aikana useat viranomaiset ja yritykset saavat professorilta kielikirjeitä.

ALBERT Albert osallistuu Märta Tikkasen ja Vivica Bandlerin *Svenska dagen annorlunda* -hankkeeseen, jossa 1990-luvulla kierretään eri puolilla maata järjestäen viihdyttäviä ruotsinkielisiä iltoja suomenkielisillä paikkakunnilla. Trion tehtävänä on esitellä ruotsin kieltä iloisena ja hauskana vastapainona jatkuvalle pakkoruotsikeskustelulle.

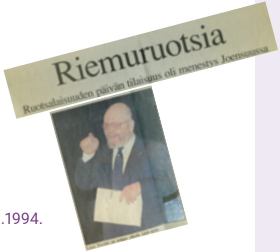

Riemuruotsia

Ruotsalaisuuden päivän tilaisuus oli menestys Joensuussa

Karjalainen 7.11.1994.

> Ryhmälläni oli keskeinen rooli paksusuolensyövän eri varianttien kokonaisen geenisarjan löytämisessä. Jos nimeni yhdistetään johonkin, se on luultavasti juuri paksusuolensyövän genetiikka. Olen myös tutkinut sukupuolen määräytymistä, ts. kuinka sikiöstä tulee poika tai tyttö. Näistä olen siirtynyt kilpirauhasen genetiikkaan.
>
> ” Albert de la Chapelle

1993 Yksi Albertin tärkeimmistä onnistumisista syöpägenetiikassa on, kun hän yhdessä yhdysvaltalaisten tutkijoiden kanssa löytää Lynchin oireyhtymän molekyyligeneettisen mekanismin, tilan, joka aiheuttaa perinnöllisen ja suurentuneen paksusuolensyövän riskin.

> Se oli erittäin tärkeä löytö, jolla oli valtava merkitys. Olen miettinyt ja keskustellut muiden kanssa, miksi hän ei saanut Nobel-palkintoa. Yksi selitys on se, että hän oli aikaansa edellä ja että tämän suuren tutkimustuloksen merkitystä ei ymmärretty.
>
> ” Lars Göran Johnsson

1997 Albert eroaa Helsingin yliopiston lääketieteellisen genetiikan professorin virasta. Eläkkeelle jäämisen sijaan hän ottaa vastaan Ohio State Universityn syöpä- aja molekyyligenetiikan professuurin Yhdysvaltojen Columbuksessa. Hänestä tulee avainhenkilö yliopiston syöpägenetiikkaohjelman kehittämisessä.

ALBERT valitaan ensimmäisenä lääkärinä Suomen Akatemian akateemikoksi ja A. I. Virtasen jälkeen ensimmäisenä suomalaisena yhdysvaltalaisen National Academy of Sciences’n jäseneksi.

Albert ja Clara kotinsa portilla Ohion Delawaressa.

ALBERT ja Clara ostavat kiinteistön Delaware Countysta Columbuksen ulkopuolelta. He tekevät laajamittaisia korjauksia taloon, josta tulee heidän viimeinen yhteinen kotinsa.

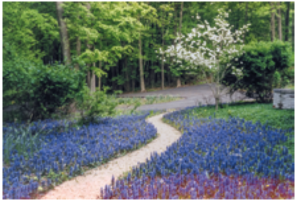

2000-LUK

> Minun isoisäni oli innokas taiteen kerääjä ja äitini isä oli vielä kiinnostuneempi taiteesta, joten mitä johtopäätöksiä siitä voi tehdä? Voin hyvin kuvitella, että on olemassa geenejä, jotka voivat johtaa tähän. Niin se täytyy olla.
>
> ” Albert de la Chapelle

2005 Albert perustaa Albert de la Chapelle -rahaston Svenska litteratursällskapet i Finlandin yhteyteen. Rahaston tavoitteena on yhdessä Tammisaaren kaupungin ja museon kanssa ”tukea ja edistää laadukasta taidetta, kulttuuria ja sivistystä Länsi-Uudenmaan ruotsinkielisessä ympäristössä”. Rahaston tehtävänä on myös ”tutkia, dokumentoida ja havainnollistaa alueen erityispiirrettä, kartano- ja ruukkiympäristöä.”

DE FÖRSTA Rahaston varoilla ostetaan ensimmäiset taideteokset, muun muassa Hjalmar Munsterhjelmin maalaus *Ilta Barösundissa*. Filosofian tohtori Erik Kruskopfilla on kuraattorina keskeinen rooli Albert de la Chapellen taidekokoelman luomisessa.

> Hän halusi antaa kokoelmalle persoonallisen ilmeen, mutta jotkin rajaukset olivat selviä alusta alkaen. Alueena oli Länsi-Uusimaa, ja taide oli laadukasta paikallista taidetta, josta hän itse piti. Albertin perimä taide muodosti osittain kokoelman rungon.
>
> ” Erik Kruskopf

U

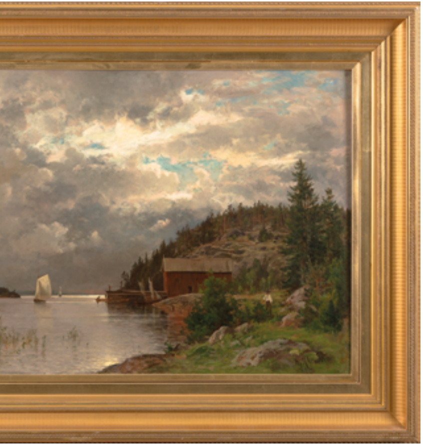

Hjalmar Munsterhjelm (1840–1905)
Ilta Barösundissa
öljy kankaalle
1870-luku
Albert de la Chapellen taidekokoelma
Länsi-Uudenmaan museo

2017 Albert de la Chapelles Konststiftelse -säätiö perustetaan. Henrik de la Chapelle valitaan säätiön puheenjohtajaksi. Taidesäätiön ensisijaisena tavoitteena on toteuttaa taidemuseo Tammisaareen.

2

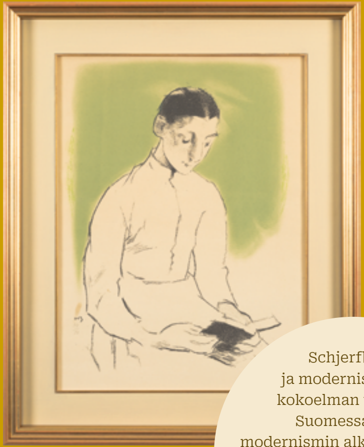

Helene Schjerfbeck
Hartaus (Rippilapsi)
1938–1939
Litografia
Länsi-Uudenmaan museo

> Schjerfbeck ja modernismi ovat kokoelman teemoja. Suomessa juuri modernismin alkuvaiheelle on tyypillistä, että siitä vastasivat kokonaan suomenruotsalaiset taiteilijat. Siksi onkin osuvaa, että kokoelma keskittyy tähän.
>
> Erik Kruskopf

Albert d

010–LUKU

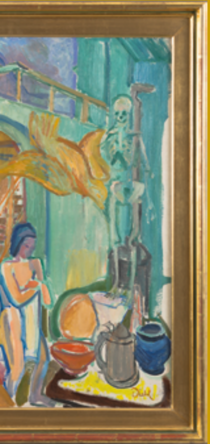

Gösta Diehl (1899–1964)
Malleja ateljeessa
öljy kankaalle
1930-luku
e la Chapellen taidekokoelma
Länsi-Uudenmaan museo

> Albert oli aidosti kiinnostunut taiteesta. Hän vitsaili, että hän oli perinyt keräilyvimman esivanhemmiltaan. Hän ystävystyi monen taiteilijan kanssa. Albert ja Clara pitivät molemmat Juhani Linnovaaran taiteesta. Heidän kotinsahan olivat aina hyvin vaikuttavia mutta ne olivat myös kauniita. Clara oli rohkea ja hän piti avantgardesta, uskaliaista vahvoista taideteoksista.
>
> ” Lars Göran Johnsson

Clara Helsingin kodissa, taustalla Juhani Linnovaaran maalaus.

> Vaimoni oli hyvin tarkka siinä, että näyttelyt olisivat nykytaiteen näyttelyitä.
>
> ” Albert de la Chapelle

2018 *Konst de la Chapelle* -näyttely avataan Raaseporin museossa. Näyttely esittelee lähes 50 teosta, jotka Albert de la Chapellen rahasto on hankkinut ja lahjoittanut museolle.

TAIDESÄÄTIÖ julistaa suunnittelukilpailun ”Projekt Albert”, joka on kutsukilpailu uuden taidemuseon rakentamiseksi Raaseporiin.

CLARA osallistuu myös uudisrakennuksen rahoittamiseen. Hänellä on selkeät vaatimukset museon taiteellisesta profiilista.

2019 Tuomaristo valitsee yksimielisesti voittavan ehdotuksen – JKMM Arkkitehdit Oy:n ”KRONAN”, joka on myös Albertin ja Claran suosikki.

2020–LUKU

2020 Albertin vaimo Clara loukkaantuu vakavasti kotona Ohiossa. Hän menehtyy sairaalassa 1.3.2020.

SURUN ja parkinsonintaudin heikentämä Albert matkustaa koronarajoitusten viivästyttämänä lokakuussa Suomeen vaimonsa uurnan laskutilaisuuteen. Hän aikoo vielä palata Ohioon sekä asettua sen jälkeen pysyvästi asumaan Suomeen ja seurata taidemuseon rakentamista. Albert sairastuu kuitenkin joulukuussa äkillisesti korkeaan kuumeeseen ja menehtyy samana yönä, 10.12.2020, Eiran sairaalassa Helsingissä.

> ” Albert sanoi Claran kuoleman jälkeen olevansa surun murtama.
>
> Lars Göran Johnsson

Clara ja Albert sekä Kermit ja Miss Piggy (2011).

Aikajanan on koonnut ja toimittanut Pia H

Siteeratut henkilöt

Henrik de la Chapelle, Albertin veljenpoika,
Albert de la Chapellen Taidesäätiön hallitu

Erik Kruskopf, filosofian tohtori, taidehanki

Lars Göran Johnsson, lääketieteen tohtori,

Anne Oker-Blom, Albertin veljentytär

Graafinen suunnittelu
Eva Tordera Nuño | Molbe

Käännös ruotsista suomeksi
Raaseporin kunta

Lähteet
Albert ja Clara de la Chapellen kotiarkisto

Haastattelut
Zilliacus, Marianne. (2020): Haastattelu La

Zilliacus, Marianne. (2021): Haastattelu Eri
Dan Lindholm 22.6.2021; Henrik de la Chap

Wasström, Maria. (2020): Albert de la Cha
vill donera ett konstmuseum till Raseborg.

Lehtiartikkelit
Jokinen, Leena. (1982): Professori Chapell
Naisten seksitesti ei kerro oikeita asioita.

Nenonen, Säde. (1990): Albert de la Chape

Siippainen, Matti. (1994): Riemuruotsia Ru
oli menestys Joensuussa.Karjalainen 7.11.

Samarbete 9.11.1961 Minervastiftelsen – e

Samarbete 5.10.1961 Kromosomforskning

Valokuvat
de la Chapellen suvun arkistot. Yksityise
Folkhälsan | Laatukuva
Länsi-Uudenman museo, Kiti Karvonen
(valokuva-amanuenssi)
Linus Westerlund | RiverPoint

ovi, Anne Oker-Blom ja Marianne Zilliacus.

ksen puheenjohtaja
intojen kuraattori
Albertin ystävä

ars Göran Johnsson 15.3.2020

ik Kruskopf 10.6.2021;
pelle 8.9.2021.

pelle - Här är mannen som
Svenska Yle 8.11.2020.

e vetoaa urheilujohtajiin:
ltasanomat 14.8.1982.

lle tuntee perimämme. Terveys 1/1990.

otsalaisuuden päivän tilaisuus
1994

ett enskilt forskareinitiativ.w

ung vetenskap.

t arkistot.

CHAPPE